

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
PRIDĖTINĖS VERTĖS MOKESČIO ĮSTATYMO NR. IX-751 19 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo Nr. IX-751 19 straipsnio pakeitimo įstatymo projektu (toliau – Įstatymo projektas), kompleksiskai įgyvendinant Devynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2024 m. gruodžio 12 d. nutarimu Nr. XV-54 „Dėl Devynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, 6 punkto nuostatas dėl valstybės finansinių pajėgumų stiprinimo, siūloma šiuo metu taikomo lengvatinio pridėtinės vertės mokesčio (toliau – PVM) tarifo dydį padidinti nuo 9 iki 12 procentų ir atsisakyti kai kurių PVM lengvatų taikymo.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos finansų ministerijos Mokesčių politikos departamento (direktorė Jūratė Laurikėnaitė, tel. +370 604 59 101) Netiesioginių mokesčių skyriaus (vedėja Rūta Pileckienė, tel. +370 658 78 045) vyriausioji specialistė Giedrė Morkūnienė (tel. +370 620 78 853). Įstatymo projekte numatytų pakeitimų poveikio viešiesiems finansams vertinimus atliko Finansų politikos departamento (direktorius Irmantas Mikulėnas, tel. +370 606 36 382) Pajamų analizės ir planavimo skyriaus vedėja Eglė Bajorinienė (tel. +370 658 77 691).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu Lietuvoje taikomi 2 lengvatiniai PVM tarifai – 5 ir 9 procentų dydžio.

Taikant lengvatinį 5 procentų PVM tarifą apmokestinamos šios prekės ir paslaugos:

1) vaistai, medicinos pagalbos priemonės ir specialiosios medicininės paskirties maisto produktai, kai šių prekių įsigijimo išlaidos visiškai ar iš dalies kompensuojamos Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo nustatyta tvarka, taip pat nekompensuojamieji receptiniai vaistai;

2) neįgalųjų techninės pagalbos priemonės ir jų remontas;

3) spausdinti ir (arba) elektroniniai laikraščiai, žurnalai ir kiti periodiniai leidiniai (net jei jie skelbiami elektroniniais ryšiais), įskaitant viešosios informacijos skleidėjų redakcijų periodiškai atnaujinamus elektroninius informacinius dokumentus ir (arba) jų rinkinius, kurių turinys iš esmės būtų sudaromas analogiškai kaip spausdintų periodinių leidinių turinys (neatsižvelgiant į tai, ar yra leidžiamos šių elektroninių dokumentų ir (arba) jų rinkinių spausdintinės versijos, ar ne).

Taikant lengvatinį 9 procentų PVM tarifą apmokestinamos šios prekės ir paslaugos:

1) šilumos energija, tiekiamą gyvenamosioms patalpoms šildyti, (įskaitant šilumos energiją, perduodamą per karšto vandens tiekimo sistemą), į gyvenamąsias patalpas tiekiamas karštas vanduo arba šaltas vanduo karštam vandeniui paruošti ir šilumos energijai, sunaudotai šiam vandeniui pašildyti, (toliau – šildymas ir karštas vanduo);

2) spausdintos ir elektroninės knygos bei spausdinti ir elektroniniai neperiodiniai informaciniai leidiniai (įskaitant vadovėlius, pratybų sąsiuvinius, enciklopedijas, žodynus, žinynus, informacines brošiūras, nuotraukų ir reprodukcijų albumus, vaikiškas knygeles su paveikslėliais, piešimo ir spalvinimo knygeles, spausdintas ar rankraštines natas, žemėlapius, schemas ir brėžinius, tačiau išskyrus kalendorius, užrašų knygeles ir kitus panašaus pobūdžio spaudinius) (toliau – knygos ir leidiniai);

3) turizmo veiklą reglamentuojančių teisės aktų nustatyta tvarka teikiamos apgyvendinimo paslaugos;

4) keleivių vežimo Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos ar jos įgaliotos institucijos arba savivaldybių nustatytais reguliaraus susisiekimo maršrutais paslaugos, taip pat keleivių bagažo vežimo paslaugos;

5) buitiniams energijos vartotojams, kaip jie apibrėžti Lietuvos Respublikos energetikos įstatyme, tiekiamos malkos ir medienos produktai, skirti kūrenimui, (toliau – malkos);

6) visų rūšių meno ir kultūros įstaigų, meno ir kultūros renginių lankymas, kai netaikomos Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 23 straipsnio nuostatos.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Nuo 2026 m. sausio 1 d. Lietuvoje siūloma taikyti 2 lengvatinius PVM tarifus – 5 ir 12 procentų dydžio:

- skatinant edukaciją ir siekiant sumažinti neigiamą poveikį švietimo sistemai (dėl galimo knygų ir leidinių kainų kilimo 9 procentų lengvatinį PVM tarifą keliant iki 12 procentų), knygas ir leidinius vietoj šiuo metu taikomo lengvatinio 9 procentų PVM tarifo apmokestinti taikant lengvatinį 5 procentų PVM tarifą;

- kitas prekes ir paslaugas, kurioms šiuo metu taikomas lengvatinis 9 procentų PVM tarifas, apmokestinti taikant lengvatinį 12 procentų PVM tarifą.

Kartu siūloma atsisakyti PVM lengvatų taikymo šioms prekėms (šios prekės būtų apmokestintos PVM bendra tvarka):

- šildymui ir karštam vandeniui, nes tokia PVM lengvata nėra tikslingai orientuota tik į socialiai pažeidžiamus visuomenės sluoksnius (be to, jau šiuo metu Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatyme numatytos būsto šildymo išlaidų kompensavimo priemonės, taikomos nepasiturintiems gyventojams);

- malkoms, nes PVM lengvatos taikymas šioms prekėms neatitinka Europos Sąjungos aplinkos apsaugos išpareigojimų dėl priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo ir Europos žaliojo kurso tikslų, todėl valstybės narės skatinamos netaikyti lengvatinių mokesčių režimų aplinkai kenksmingų prekių tiekimui ar paslaugų teikimui: pagal 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvą 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos (toliau – PVM direktyva), PVM lengvatos malkoms taikymo turi būti atsisakyta ne vėliau kaip iki 2030 metų. Be to, minėti būsto šildymo išlaidų kompensaciniai mechanizmai nepasiturintiems gyventojams taikomi ir būstą šildant malkomis.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant Įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Neigiamų pasekmių nenumatoma.

Siekiant įvertinti galimą siūlomo lengvatinių PVM tarifų pakeitimo poveikį infliacijos raidai buvo atliktas tiesioginio poveikio infliacijos, apskaičiuotos pagal suderintą vartotojų kainų indeksą, tempui vertinimas. Jo rezultatai rodo, kad pirmaisiais metais tiesioginis poveikis vidutinės metinės infliacijos tempui dėl PVM tarifų pakeitimų gali sudaryti 0,5 procentinio punkto.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Nenumatoma.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo priėmimas gali sudaryti prielaidas verslui padidinti prekių ir paslaugų, šiuo metu patenkančių į lengvatinio 9 procentų PVM tarifo taikymo apimtį, kainas.

8. Ar Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymo projektą, keisti kitų įstatymų nereikės.

10. Ar Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

11. Ar Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir ES dokumentus

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas.

Įstatymo projektas atitinka PVM direktyvoje nustatytus lengvatinių PVM tarifų taikymo reikalavimus: pagal 98 straipsnio 1 dalies nuostatas, valstybės narės gali taikyti ne daugiau kaip 2 lengvatinius tarifus, kurie negali būti mažesni nei 5 procentų dydžio. Lietuvoje šiuo metu taikomi lengvatiniai 5 ir 9 procentų, priėmus Įstatymo projektą būtų taikomi lengvatiniai 5 ir 12 procentų PVM tarifai.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įgyvendinamųjų teisės aktų priimti nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Numatomos papildomos metinės valstybės biudžeto pajamos iš PVM sudaro apie 80,5 mln. eurų.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

„Pridėtinės vertės mokestis“, „lengvatinis PVM tarifas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.
